מבט מבס"א
BESA
מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

אנטישמיות רצחנית, לא "רוח המפקד"

מאת פרופ' אודי לבל

מבט מבס"א מס' 995, 4 נובמבר 2018

תקציר: הטענה כי הרצח בפיטסבורג הוא תוצר של שיח רפובליקני בסוגיות הגירה ואזרחות היא פוליטיזציה פופוליסטית המנסה לרתום את הטראומה לטובת הדרת עמדות שמרניות מן המרחב הציבורי. אין לקשור אלימות לשיח. רצח אנטישמי אינו מונע מעמדות לגיטימיות של ממשל מכהן אלא, לצערנו, משילוב של אלימות ושנאת יהודים – שילוב שהיה קיים הרבה לפני היווסדה של ארה"ב. בדומה לדיון סביב פגיעות מיניות ואלימות מינית – קשירת המעשים לאווירה ליבראלית ומתירנית הנה עוול לקורבנות וסיכול יכולת המניעה העתידית.

המאמץ להסביר את הטבח האנטישמי בפיטסבורג כתוצר השיח הרפובליקני של הנשיא טראמפ ויחסו לסוגיית ההגירה והפליטים, הולך ומתרחב. זהו לא רק ניצול ציני ופוליטיזציה נתעבת של הטראומה והאובדן, אלא גם גילוי "הבנה" לרוצח: הלוא הוא עצמו "חוליה חברתית מוחלשת", שלכאורה נפל קורבן לשיח שנאת הזרים מבית היוצר של הנשיא. מכאן שאין להתפלא על מעשיו: העידוד הלוא הגיע מלמעלה, מקצה הפירמידה.

זה ניסיון לקעקע את הלגיטימיות של עמדות רפובליקניות. דעות שמרניות בנושאי זהות, לאומיות, אזרחות, חלוקת משאבים וביטחון פנים, מסומנות כעת באופן פופוליסטי ואלים כסיבה לבושה, שהרי הוכח שהן מעניקות אור ירוק לקיצוניים לנקוט בלא פחות מרצח המוני.

מה ההבדל בין טיעונים אלו לבין האשמת קורבן אונס בלבוש חושפני או באורח חיים ליברלי? זהו אותו מהלך נפסד: סימון הגבר כ"קורבן" של נסיבות אסתטיות-ארוטיות, והפצת המסר לנשים ולחברה, שתרבות הפריצות והתקשורת המתירנית הן הסיבה לעלייה בפגיעה המינית.

כך יש להשיב לטיעון המופרך על "אשמת השיח הרפובליקני" בטבח בפיטסבורג: אונס אינו ביטוי למשיכה מינית, אלא לשליטה ואלימות. הוא מתבצע באופן פרטי במכונית, בתא שירותים, בחדר השינה, בדיוק כשם שהוא מתרחש באופן המוני בשדות הקרב של אפריקה ומזרח אירופה, ככלי לחימה, השפלה והכנעה. באותו אופן רוצח אנטישמי לא יצא לטבוח יהודים בגלל עמדות לגיטימיות של נשיא אמריקני מכהן. זהו כשל אבטחה או מודיעין, ואפשר שכלל לא ניתן היה למנוע אותו. אך הטענה שעמדות הבית הלבן - קרי הבוחר האמריקני - הן שמפקירות ומסכנות את באי בתי הכנסת האמריקנים בשבתות - היא בגדר הזיה.

גם בישראל היו מי שקפצו על הגל, והציעו פרשנות מקומית. בכל זאת, הטבח התרחש סמוך ליום השנה לציון רצח רבין ז"ל. פרשן "הארץ" חמי שלו הזכיר אמנם שהרוצח מפנסילבניה כינה את הנשיא "רכרוכי" והסתייג ממנו, אך הסביר כי גם הוא וגם שולח מעטפות הנפץ למנהיגים הדמוקרטיים "ניזונו מאותה אווירה של פחד, תיעוב ושנאת זרים, שעולה ופורחת בעידן המקוטב של טראמפ". כמו לאחר רצח רבין בישראל, הוסיף, גם במשטר טראמפ יתכחשו לאחריותם לרצח. וכדי להשלים את האנלוגיה הצינית והמעוותת, הביע צער שיהודי פיטסבורג נאלצים עתה להיות מנוחמים על-ידי ממשלת ישראל "שערכיה, בסופו של יום, קרובים יותר לזה של הרוצח מאשר ליהודים שאותם רצח."

זה כבר מעבר לפופוליזם חולני - זוהי אנטישמיות צרופה: היהודים אשמים במותם, וליתר דיוק ממשלתם הייצוגית. מה ילינו יהודי העולם המופקרים לרוצחים אנטישמים, רומז חמי שלו, אם ממשלת מדינת הלאום הקיצונית שלהם, מעודדת בעצמה גזענות ושנאת זרים ?

בשנים האחרונות הוצג שיח ממשלת ישראל כאחראי לשלל תופעות מזעזעות. הדברים הגיעו לשיא בגל הטרור האחרון, אז הובהר שרבים מן הרוצחים יצאו לשחוט יהודים בשל תסכולם ה"מובן" מ"היעדר אופק מדיני". האשמה זו, כמו הקולות הליברליים באמריקה, המטילים על טראמפ את האחריות לטבח בפיטסבורג, הגביהו את הפופוליזם לשיא חדש: לאחר רצח רבין נטען כי הרוצח פעל בהשראת האופוזיציה, ואם לא בהשפעתה הישירה, אז בהשראת דמויות שוליות שמתנגדי אוסלו לא עשו מספיק כדי להוקיע.

עתה גורסת הטענה כי האלימות הרצחנית פורצת הודות לשיח ההנהגה הרשמית שנבחרה בבחירות דמוקרטיות. בכך, למעשה, מוטל כתם על כל בוחר שתמך בשלטון החוקי המכהן, בישראל או בארה"ב, כאילו דם הנרצחים על ידיו. ואם כך הדבר, עליו להסיק את המסקנות בבחירות האמצע האמריקניות, או בקלפיות בישראל. למזלנו, אין צורך להזכיר לישראלים כי אלימות פוליטית, כמו פגיעה מינית, אינה באחריות הקורבן. יש לקוות כי גם בארה"ב יתנערו מהסבר כה רדוד ומסוכן.

פורסם לראשונה ב*ישראל היום* 28.10.2018

https://www.israelhayom.co.il/opinion/603083

** פרופ' אודי לבל עוסק בחקר יחסי צבא-חברה ובסוציולוגיה של התרבות והפוליטיקה. מחקריו מתמקדים בעיקר בפסיכולוגיה הפוליטית והתרבותית של השכול, הטראומה והזיכרון הקולקטיבי, כמו גם בסוציולוגיה של קהילות ביטחון. פרופסור חבר באוניברסיטת אריאל.*

סדרת הפרסומים מבט מבס"א מתפרסמת הודות לנדיבותה של משפחת גרג רוסהנדלר.